Všichni čekají tvrdý a spravedlivý trest

Konec kladenského Gestapa

MILAN BÁRTA

Všichni tito vyjmenovaní členové gestapa vykonávali službu na území ČSR až do 5. 5. 1945. Toho dne nebo ve dnech následujících snažili se různými směry a způsoby co nejrychleji opustiti území republiky, jsouce si vědomi viny na zlu, které svým působením na českém národě napáchali. Ti, kteří až do tohoto posledního dne své moci vykonávali službu u gestapa v Kladně, dříve než se dali na útěk, zahladili po sobě a své činnosti všechny stopy tím, že již několik týdnů a snad i měsíců pálili a jiným způsobem ničili všechen písemný materiál, který byl s to je usvědčiti. To se jim do důsledku podařilo, takže nezbylo zde nic, co by bylo lze vyšetřujícími orgány použíti k odhalení všech trestných činů jimi napáchaných.[1]

Dobový dokument dokládá, že rekonstruovat organizaci, personální složení i činnost Gestapa v Kladně je dnes velmi obtížné. Němci značnou část materiálů zničili ještě před koncem války a další vzala za své během revolučního kvasu. Vycházet proto musíme především z komparace dokumentů vzniklých až po válce. Jedná se zejména o materiály z provenience bezpečnosti a justice, v tomto případě hlavně z výslechů příslušníků Gestapa, svědků i osob postižených a mimořádných lidových soudů. Z tohoto důvodu se setkáváme pouze s ojedinělými pracemi věnovanými konkrétním služebnám německé tajné policie, pro Kladno jsou stěžejní studie Václava Krůty,[2] osudem Oskara Felkla se zabývá kniha Jiřího Červenky, u které však i přes autorovu snahu o objektivitu bohužel došlo ke zkreslení tím, že jako hlavní zdroj informací posloužila Felklova manželka.[3]

Páni Kladna

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byly v Kladně jako sídle oberlandrátu (nejnižší správní celek německé okupační správy v protektorátu, který zahrnoval několik politických okresů) umístěny německé bezpečnostní složky – ochranná policie (Schutzpolizei – Schupo), kriminální policie (Kriminalpolizei – Kripo), němečtí četníci (Gendarmerie), bezpečnostní služba (Sicherheitsdienst – SD) a tajná státní policie (Geheime Staatspolizei – Gestapo).

Úřadovna Gestapa v Kladně byla zřízena 1. října 1939, zřejmě, jak píše znalec této problematiky Václav Krůta, v rámci vytváření organizace německé správy a bezpečnostních složek.[4] Nejprve sem přišel kriminální komisař a SS-Haupsturmführer Harald Wiesmann[5] s devíti či deseti dalšími příslušníky ze zrušené úřadovny v Benešově. Další významná

1 *Státní oblastní archiv Praha* (dále jen SOA Praha), f. Mimořádný lidový soud Praha (dále jen MLS Praha), sp. zn. Ls 7408/1, Felkl Oskar a spol., členové bývalého gestapa v Kladně – trestní oznámení pro zločiny podle retr. dekretu, 9. 12. 1946.

2 KRŮTA, Václav: Zřízení venkovní služebny německé tajné státní policie (Gestapa) v Kladně. In: *Slánský obzor*, 2004, roč. 11, s. 74–91 a TÝŽ: Personální obsazení kladenské služebny německé tajné státní policie (Gestapa). In: *Slánský obzor*, 2005, roč. 12, s. 79–96.

3 ČERVENKA, Jiří: *Šla s ním až k šibenici.* Gelton, Nové Strašecí 2006.

4 KRŮTA, Václav: *Zřízení venkovní služebny německé tajné státní policie (Gestapa) v Kladně*, s. 83, 86.

5 Harald Wiesmann, nar. 22. 4. 1909 v Krefeldu. Nejprve působil u ochranné (1932) a následně kriminální policie (1933). V říjnu 1938 se účastnil obsazení Sudet a v březnu 1939 obsazení zbytku Čech. Vedl Gestapo v Benešově, od října 1939 vedoucí kladenské služebny. V září 1943 byl přeložen do Varšavy.

posila dorazila ze zrušené služebny v Německém (dnes Havlíčkově) Brodě v listopadu 1940.[6] Přišli i další, a když Wiesmann v říjnu 1943 úřadovnu opouštěl, pracovalo zde již téměř třicet zaměstnanců. Podle Krůty se jich v Kladně v průběhu okupace vystřídalo více než 120 (včetně řidičů, písařek, telefonistek, tlumočníků, vězeňských dozorců apod.), někteří zde působili několik let, další měsíce nebo jen několik týdnů.[7] Zajímavé je, že podle tvrzení Václava Krůty, podpořeného archivními materiály, byli do Kladna za trest posíláni někteří příslušníci pražské úřadovny.[8]

Wiesmann nejprve zabavil nedostavěný bytový dům pro úředníky Občanské záložny v Kladně a v létě roku 1940 si nechal politickými vězni stavět novou budovu na pozemcích, které mu poskytl německý vládní komisař města Kladno. Svým podřízeným kvůli tomu nařídil, aby zadržené určitých profesí nepředávali soudům ani do koncentračních táborů, ale nechali je co nejdéle ve vazbě v Kladně, další si vypůjčil z terezínské Malé pevnosti (podle některých je také nechal záměrně zatýkat). Na počátku roku 1942 tuto budovu předal Kripu a začal stavět další, v níž se nacházela i speciálně projektovaná věznice s nechvalně známým „komínem“.[9]

Výjezd kladenského Gestapa, zřejmě do hutí – křížkem označen Harald Wiesmann

Foto: SOkA Kladno

Obvod působnosti se v podstatě kryl s obvodem oberlandrátu Kladno, zahrnoval tehdejší politické okresy Kladno, Beroun, Rakovník, Louny, Slaný, Roudnice nad Labem a Kralupy nad Vltavou a žilo zde zhruba 450 000 obyvatel.

Wiesmanna, známého pod přezdívkou „Bůh Kladna“, vystřídal Heinrich Gottschling[10], od března 1944 stál v čele kladenské úřadovny Eduard Fischer[11] (vedl současně Gestapo v Plzni a na Kladno jen dohlížel) a od října 1944 do konce války šéfoval Kladnu Josef Horbaschek[12]. Jako zástupce vedoucího působil do července 1940 Friedhelm Schüttler[13], pak do léta 1941 Friedrich Badelt[14], po něm Thomas Thomsen[15], jehož nahradil Hans Neumann[16] a nakonec Karl Bankl[17].

6 *ABS*, f. Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD (dále jen 52), sign. 52-81-3, Protokol o výpovědi s obviněným Forkelem Alfrédem, 2. 11. 1953.

7 KRŮTA, Václav: *Personální obsazení kladenské služebny německé tajné státní policie (Gestapa)*, s. 88–95.

8 Nejznámější je případ Emila Friedricha, který v lednu 1945 nezvládl zatýkání Františka Svobody, vedoucího odbojové skupiny Plamen svobody. Ten se prostřílel z obklíčení, přičemž zranil jednoho zaměstnance Gestapa a jednoho protektorátního policistu. Friedrich byl v únoru přeložen do Kladna, kde působil až do konce války. Tamtéž, s. 81–82.

9 Komín neboli „Stehkammer“. Šlo o temnou celu o rozměrech 1 x 1 metr, v níž nebyla ani nádoba na výkaly, vězni zde museli stát nebo sedět, často v ní bylo zavřeno více lidí, v krajním případě až na dva týdny; přitom dostávali minimální dávky jídla.

10 Heinrich Gottschling, nar. 29. 9. 1909. Původně sloužil u Gestapa v Praze, kladenskou služebnu vedl od prosince 1943 do března 1944 (od října do prosince 1943 zřejmě zůstala bez vedoucího), poté byl přeložen do Tábora. Dne 13. 2. 1947 byl popraven v Kutné Hoře.

11 Eduard Fischer, nar. 24. 1. 1901 v Trnovanech (dnes součást Teplic), německé národnosti. Sloužil u Gestapa v Polsku, poté přešel do protektorátu. Po válce žil v západním Německu.

12 Josef Horbaschek, nar. 2. 1. 1912. Přišel do Kladna jako vedoucí v říjnu 1944 z Prahy.

13 Friedhelm Schüttler, nar. 24. 5. 1910 ve Wuppertalu. Do Kladna přišel s Wiesmannem z Benešova.

14 Friedrich Badelt, nar. 19. 6. 1906 v Zschernitzschu. Nejprve působil u kriminální policie (1924), pak u Gestapa v Drážďanech (1935), Praze (1939), Kladně (1941–1942) a poté opět v Praze.

15 Thomas Karl Thomsen, nar. 25. 7. 1908 v Hamburku. Do Kladna byl přeložen v srpnu 1941 z Prahy, působil zde jako zástupce vedoucího, v dubnu 1943 se vrátil do Prahy.

16 Hans Neumann, nar. 3. 11. 1896 v Berlíně. V roce 1943 přišel do Kladna z Prahy a v témže roce byl přemístěn do Dánska či Norska.

17 Karl Bankl, nar. 26. 1. 1897 ve Vídni. Na podzim 1943 byl přeložen do Kladna z Olomouce, působil tu do konce války.

Wiesmann vstoupil do historie především v souvislosti s vypálením Lidic. Za původce tohoto činu byl označen již během války.[18] Během jeho vedení však došlo i k řadě dalších zatčení, ať už jednotlivců, nebo skupin osob. Do ledna 1943 bylo kladenským Gestapem zatčeno nejméně 2233 lidí, stanným a jinými soudy odsouzeno a popraveno 154 z nich a 627 dalších putovalo do koncentračních táborů, odkud se mnozí nevrátili. Někteří příslušníci Gestapa byli známi svojí brutalitou a řada vyšetřovaných po válce vzpomínala na fackování, bití pěstmi, železným boxerem, obuškem, býkovcem či bambusovou holí, kopání okovanými botami, vázání do kozelce apod. Mnozí odcházeli od výslechů zbití k nepoznání, s vyraženými zuby, se zlomenými žebry nebo s poraněním vnitřních orgánů. Ani to však nestačilo; k týrání vězňů sloužila vedle již zmíněného komína speciální cela bez oken a osvětlení, kde se leželo přímo na betonové podlaze.[19]

Vedle vězňů české národnosti měl Wiesmann spadeno na Židy. Ti samozřejmě byli postiženi říšskými rasovými zákony a odváženi do koncentračních táborů, ještě předtím však museli vytrpět ústrky a mučení. V červenci 1940 prý osobně po vězeňském dvoře honil skupinu Židů, přičemž po nich stříkal hadicí, v pátek je místo jídla nechal skákat na jedné noze a ústa jim mazal kůží z vepřového špeku.[20] Skupinu Židů z Hostouně nechal svléknout a běhat po dvoře po čtyřech, a když už nemohli, kopal je a fackoval.

Pro řadu gestapáků představovala jejich práce příležitost k přivýdělku. Známý je případ zcizení věcí z vypálených Lidic, opakovaně docházelo k zabavování jídla i dalších věcí (nábytku, loveckých pušek atd.), někteří prosluli tím, že požadovali po příbuzných zatčených úplatky, za něž slibovali propuštění. Dne 29. ledna 1945 došlo k zatčení radioamatéra, strojvůdce Jana Lásky z Rakovníka, který byl podezřelý z toho, že skrývá tajnou vysílačku (na Gestapu strávil více než dva týdny, během nichž byl při výsleších opakovaně tvrdě bit). Na majiteli domu, v němž bydlel, trafikantovi Janu Hvězdovi, si přitom gestapáci s namířenou zbraní vynutili cigarety a potravinové lístky.[21]

Do Kladna se ke konci války stahovali zaměstnanci úřadoven zrušených v důsledku postupu spojeneckých armád. Počátkem roku 1945 přišel Anton Szpat[22], který předtím působil v Polsku a měl pracovat jako tlumočník při výsleších Rusů. Dne 8. dubna například nastoupil do Kladna Heinrich Lockert[23]. Ještě 4. května si vedoucí kladenské služebny vyžádal řidiče Franze Brüxela[24], který tu působil již v roce 1942.[25]

V březnu 1945 Kladno opustily rodiny gestapáků. Gudula Wiesmannová, která jako řada dalších žen pracovala na Gestapu coby kancelářská síla, prý tehdy běhala po budově a s pláčem volala, že musí pryč, že se bojí povstání Čechů.[26] Některé ženy však prokazatelně zůstaly. I sami gestapáci se připravovali na odchod a likvidovali kompromitující dokumenty, podle pokynů však museli čekat, až se fronta bezprostředně přiblíží. Lockert tvrdil, že měsíc před koncem války se již prakticky nepracovalo a především se pálily spisy a likvidovaly věci, které by jim mohly uškodit.[27] Veškeré písemnosti, jež se na kladenském Gestapu nacházely, musel spálit domovník a topič Josef Watzke[28].

Panovala nervozita a nepochybně i obavy, co bude. Existují doklady o tom, že na úřadovně se častěji než obvykle pořádaly pitky, při kterých docházelo k rozbrojům. Na konci dubna například hulákal opilý Bankl:

18 *NA*, f. Ministerstvo vnitra – Londýn, k. 245, sign. 2-59/30, Zprávy z Protektorátu a ze Slovenska, 7. 12. 1943.

19 K činnosti kladenského Gestapa více viz BÁRTA, Milan: Vybrané případy kladenského gestapa ze Slánska a Velvarska. In: *Sborník z konference Válka v nás, my ve válce. Slaný a Slánsko ve XX. století*. Wotrubia, Slaný 2016, v tisku.

20 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/2, Harald Wiessmann – šetření, 4. 11. 1946.

21 Tamtéž, sp. zn. 7408/3, Jak jsem se měl na kladenském gestapu (dopis Jana Lásky), 8. 9. 1946.

22 Anton Szpat, nar. 1. 7. 1885 v Kupcze v Polsku, německé národnosti. Působil u Gestapa v Polsku, od ledna 1945 v Praze, odkud byl poslán do Kladna jako tlumočník.

23 Heinrich Lockert, nar. 20. 2. 1903 ve Wuppertalu. Nejprve sloužil u ochranné policie (1924), pak u kriminální (1937) a krátce nato u Gestapa. Celou válku působil v Polsku (Katovice, Rybnik), ale při ústupu německé armády se koncem roku 1944 dostal do protektorátu, nejprve na služebnu v Brně, pak v Praze a nakonec v Kladně.

24 Franz Brüxel, nar. 23. 4. 1913 v Neudorfu v Rakousku, ale od dětství vyrůstal na Slovensku. V roce 1941 nastoupil jako řidič u SD v Berlíně a pak v Praze, později byl řidičem Gestapa v Praze, na přelomu let 1941–1942 v Kladně. Poté, co v květnu 1942 boural, byl přeložen zpátky k SD do Berlína. Jako řidič působil na východní frontě, koncem roku 1944 u SD v Bratislavě, dále na Gestapu v Brně, Praze a nakonec znovu v Kladně.

25 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/2, Protokol sepsaný 30. 5. 1945 na policejním ředitelství v Kladně – bezpečnostní oddělení s šoférem gestapa v Kladně Františkem Brüxelem.

26 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 5214/46, Životopis, činnost a ospravedlnění (Friedrich Badelt), 4. 6. 1946.

27 Tamtéž, sp. zn. 7408/3, Protokol sepsaný dnešního dne s úředníkem gestapa v Kladně Heinrichem Lockertem, 26. 5. 1945.

28 *ABS*, f. Ústředna Státní bezpečnosti (dále jen 305), sign. 305-227-1, Protokol sepsaný dne 17. května 1945 s německým státním pří-

Češi ven!, což byla narážka na Jaroslava Svobodu[29], jenž se bavil česky s Emilií Vlčkovou. Nato ho Rudolf Aust[30] začal fackovat, Svobody se zastal Rudolf Vlček.[31]

Teror a násilí pokračovaly i po Wiesmannově odchodu prakticky až do posledních dnů války, i když její výsledek byl jasný. Dne 5. dubna došlo v železárnách v Kladně k zatčení Václava Klingra ze Smečna, který byl opakovaně zbit a posléze odeslán do Terezína.[32] Tam skončil i učitel Vladimír Jindřich ze Stehelčevsi, jenž byl zatčen při práci na zahrádce 9. dubna. Domů se sice vrátil 7. května, ale o týden později podlehl v nemocnici skvrnitému tyfu, kterým se nakazil v Terezíně.

Dne 15. dubna proběhlo pátrání po parašutistech v obci Hřešice. Okupanti jeli najisto. Zátahu se účastnili dva gestapáci z Prahy doprovázení neznámou mladou ženou hovořící rusky, čtyři z Kladna, 120 vojáků německé armády ze Slaného i vozy určené k odposlechu rádiových stanic. Neprodyšně uzavřeli vesnici a obyvatele sehnali na náves, kde je legitimovali. Ve stodole u Emilie Bichertové se našly chlebník a munice, selka byla na místě tvrdě vyslýchána a podle svědků musela být po bití podpírána a skoro odnesena do auta. Celkem Gestapo odvezlo pět osob a spolu s nimi i šperky, peníze, oblečení a jídlo. Bichertová ještě téhož dne v Kladně zemřela a její tělo bylo (stejně jako v dalších případech) převezeno do Terezína a spáleno v krematoriu. V Terezíně skončil i hřešický občan Josef Müller, odve-

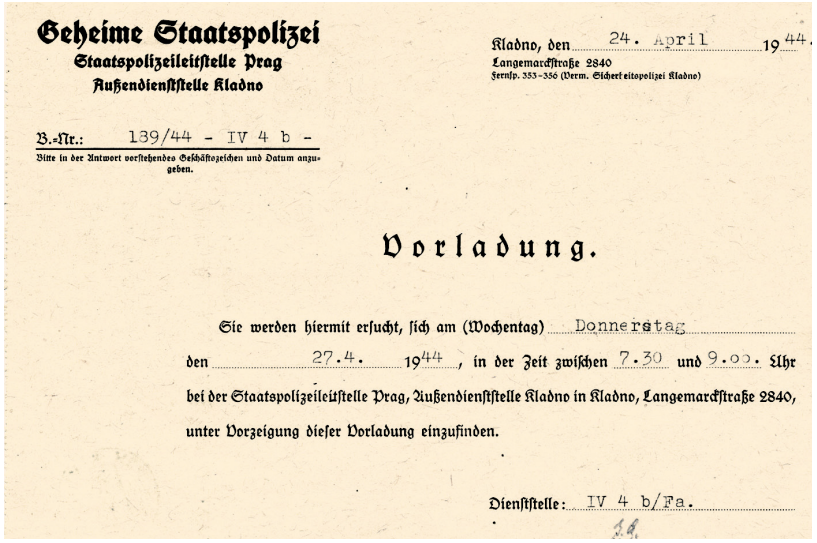

Geheime Staatspolizei
Staatspolizeileitstelle Prag
Außendienststelle Kladno

Kladno, den 24. April 1944
Langemarckstraße 2840
Fernsp. 353–356 (Verm. Sicherheitspolizei Kladno)

B.-Nr.: 139/44 - IV 4 b -
Bitte in der Antwort vorstehendes Geschäftszeichen und Datum anzugeben.

Vorladung.

Sie werden hiermit ersucht, sich am (Wochentag) Donnerstag
den 27.4. 1944, in der Zeit zwischen 7.30 und 9.00 Uhr
bei der Staatspolizeileitstelle Prag, Außendienststelle Kladno in Kladno, Langemarckstraße 2840,
unter Vorzeigung dieser Vorladung einzufinden.

Dienststelle: IV 4 b/Fa.

Předvolání na kladenské Gestapo z dubna roku 1944
Tuto budovu nechal pro potřeby Gestapa vystavět politickými vězni Harald Wiesmann, fotografie z doby po roce 1948, kdy sloužila jako sídlo ONV

Foto: Sládečkovo vlastivědné muzeum Kladno

slušníkem Josefem Watzkem. Josef Watzke, nar. 20. 11. 1902 v Horních Sekyřanech, okres Stříbro, německé národnosti. Původně dělník v Poldině huti, potom domovník a topič kladenského Gestapa. V budově bydlel a jeho žena tam dělala uklízečku.

29 Jaroslav Svoboda, nar. 4. 9. 1917 v Brozanech, okres Litoměřice, české národnosti. V letech 1935–1938 člen KSČ, zatčen v březnu 1942 a obviněn z šíření komunistických letáků. Dva týdny byl vyslýchán, poté předán do kladenské sokolovny, odkud vězňové vyráželi do práce. Protože se vyznal v autech, byl posléze nasazen do garáží Gestapa. V červnu 1943 byl propuštěn na svobodu, o měsíc později nastoupil na Gestapo (není jasné, zda dobrovolně, nebo na pokyn Wiesmanna). Působil primárně jako řidič a překladatel, příležitostně se prý podílel na týrání vězňů i na zcizování jejich majetku.

30 Rudolf Aust, nar. 22. 10. 1911. Do Kladna se dostal v roce 1943 z Prahy, působil tu do konce války.

31 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/3, Protokol sepsaný dne 18. října 1946 u ředitelství národní bezpečnosti – státně bezpečnostní oddělení v Kladně s Jaroslavem Svobodou. Rudolf Vlček, nar. 7. 4. 1910 v Drážďanech, za války požádal o německé občanství. Od listopadu 1939 u Gestapa v Kladně jako řidič, později tlumočník a nakonec samostatný referent.

32 Tamtéž, Protokol sepsaný dne 4. října 1946 s p. Václavem Klingrem.

zený stejného dne, který se odtud již nevrátil. Parašutista s krycím jménem „kapitán Vladimir Michajlovič Orlov“, jenž měl zraněnou nohu, se stačil i s vysílačkou schovat – zazděný v úkrytu v kůlně prý strávil dva dny.[33]

Konec války

Dne 5. května vypuklo v českých zemích povstání. Ráno došlo bez větších problémů k zabrání Němci opuštěné budovy kladenského Gestapa. Mezi prvními, na koho se zaměřila pozornost povstalců, byli přirozeně jeho zaměstnanci. Většina z nich se pokusila uniknout na Západ, a to buď společně, v kolonách ustupující armády, nebo samostatně. Prchali autobusy, automobily i pěšky, někteří měli s sebou cennosti, další jen nejnutnější doklady. Partyzáni ten den zadrželi u Kladna německý autobus, kde našli doklady Ewalda Hartgeho[34] včetně vkladních knížek. On sám však uprchl. Podobně zmizeli beze stopy i další gestapáci.

To se ale nepovedlo všem. Velká skupina gestapáků v čele s vedoucím kladenské služebny Horbaschkem se snažila utéct již 5. května za doprovodu příslušníků kladenského Kripa. Jeli pravděpodobně v malé koloně několika vozy a autobusem. Cestou po nich opakovaně stříleli, a nejspíš proto se pokoušeli kraj co nejrychleji opustit. Zraněn byl gestapák Reulicke[35], kterého vysadili v Řevničově, kde ho zadrželi povstalci. Lehká zranění utrpěli i další, ti však pokračovali v cestě. U Nového Strašecí se autobusu poškodily pneumatiky, a jeho cestující proto museli pokračovat pěšky. Před městem narazili na gestapáka Otto Schultzeho[36], který jim poradil, aby se mu vyhnuli, protože jsou v něm vlasovci a partyzáni. Sešli tedy z cesty do lesa a vydali se směrem na Rakovník. V noci se rozdělili, ale většina z nich byla poté pochytána a dopravena do Kladna. Mezi zadrženými byl František Brüxel, Peter Porst[37], Emil Friedrich[38], Josef Richter[39], Rudolf Vlček, Alfred Forkel[40], Ewald Hartge, Walter Forster[41] a jakási Ehrlichová.

Asi nejvýznamnějším „úlovkem“ zaznamenaným na Kladensku se stal protektorátní ministr hospodářství a práce Walter Bertsch, zadržený společně s náčelníkem Toussaintova štábu generálporučíkem Maxem Ziervogelem v Kamenných Žehrovicích 6. května.[42] Velký úlovek se téhož dne podařil v Řevničově, kde byla zastavena dvě plně obsazená německá auta. Osádky tvrdily, že jsou příslušníky kriminální policie, a požadovaly volný průjezd. Po výzvě, aby složily zbraně, se pokusily ujet. Došlo ke krátké přestřelce s ozbrojenými civilisty a partyzány. Jeden z Němců byl zastřelen a dva spáchali sebevraždu. Dva muži a šest žen bylo následně zajato a bylo zabaveno množství zbraní. Posléze se ukázalo, že šlo o příslušníky kladenského Gestapa a jejich manželky, bohužel se z dokumentů nepodařilo zjistit konkrétní jména.[43] U Rakovníka byl dopaden Heinrich Lockert.[44]

Zadrženi ale byli i další, kteří v té době již v Kladně nepůsobili. V okolí Loun byl zadržen i Willibald Bürger[45]; podrobnosti se bohužel nedochovaly. Heinrich Faber[46] od prosince 1944 přešel z Kladna do úřadovny Gestapa v Mladé Boleslavi. Dne 8. května se připojil k ustupující koloně německé armády, s níž se dostal do Doks. Před postupujícími sovětskými vojsky uhnul na Litoměřice, ale i tuto cestu přerušily jednotky sovětské armády, a proto se vracel na Prahu. Velkou část cesty strávil s ustupujícími oddíly Wehrmachtu. Spolu s nimi se také dostal u Buštěhradu nedaleko Kladna

33 *ABS*, f. 305, sign. 305-228-2, Lockert Jindřich, nar. 20. 2. 1903 ve Wuppertale, krim. tajemník býv. gestapa – zločiny podle retr. dekretu, 20. 9. 1946. O případu se pod názvem „Do Hřešic, k Bichertům“ po osvobození psalo i v časopisu *Naše vojsko* č. 20/1945.

34 Ewald Hartge, nar. 6. 5. 1898 v Mauermünsteru. Na Gestapo do Kladna přišel v roce 1940 z Havlíčkova Brodu a vydržel tu až do konce války.

35 Někdy uváděn i jako Reulecke.

36 Otto Schultze, nar. 4. 9. 1900. Převelen na Gestapo do Kladna z Prahy v roce 1942, později se do Prahy vrátil.

37 Peter Porst, nar. 4. 8. 1903 v Hirsbachu. V lednu 1941 dorazil z Prahy a působil jako velitel věznice kladenského Gestapa.

38 Emil Friedrich, nar. 14. 3. 1901 v Chemnitzu. Do Kladna byl přeložen v únoru 1945 z Prahy za trest, jak bylo uvedeno výše.

39 Josef Richter, nar. 8. 1. 1919 v Liběšicích, okres Mělník. Řidič, tlumočník, převelený z Prahy do Kladna v říjnu 1944.

40 Alfred Forkel, nar. 27. 3. 1906 v Kleinwalburu. Sloužil nejprve u pořádkové policie (1926), pak u Gestapa (1937). Po vzniku protektorátu působil krátce v Pardubicích, pak v Havlíčkově Brodě a v letech 1940–1945 v Kladně.

41 Walter Forster, nar. 7. 2. 1909 v Karlových Varech, národnosti německé. V Kladně působil od února 1942.

42 *ABS*, f. Okresní oddělení MV Slaný (dále jen B1_12-2), k. 2, inv. j. 6, Hlášení stanice SNB Kamenné Žehrovice, 23. 6. 1945. Více viz BÁRTA, Milan: Konec války v okrese Slaný v záznamech četnických stanic. In: *Slaný a Slánsko v letech 1939–1945. Sborník z historické konference*. Vlastivědné muzeum ve Slaném, Slaný 2011, s. 156.

43 *ABS*, f. B1_12-2, k. 2, inv. j. 6, Hlášení stanice SNB v Řevničově, 24. 6. 1946.

44 Václav Krůta k němu chybně uvádí, že se zastřelil 5. 5. 1945 u Řevničova. KRŮTA, Václav: *Personální obsazení kladenské služebny německé tajné státní policie (Gestapa)*, s. 92.

45 Willibald Bürger, nar. 20. 6. 1914 v České Lípě, německé národnosti. V listopadu 1939 přišel do Kladna z Prahy. Odešel odtud v prosinci 1942.

46 Heinrich Faber, nar. 22. 8. 1910 ve Woppenrothu. U Gestapa sloužil od roku 1936 a do Kladna přišel již s Wiesmannem z Benešova.

do zajetí, kde byli soustředěni na zámeckém dvoře a následně převezeni do Kladna. Otto Gehle[47] byl v únoru 1945 převelen z Kladna do školy pro důstojníky SS, poté zřejmě nastoupil k pancéřovému pluku 31. Freiwilligen Panzer-Grenadier Division (nepřesně označované jako Böhmen-Mähren), účastnil se bojů proti Rudé armádě a po rozbití jednotky velel oddílu asi čtyř desítek zraněných, s nimiž ustoupil do Dobříše, kde zůstal až do 9. května. Ten den zamířili do Plzně, ale u Berouna byla jednotka odzbrojena. Gehle se spolu s lékařem pokusil ujet automobilem, byli však zastaveni, lékař při pokusu o odpor zabit a Gehle zajat.[48]

Někteří se rozhodli čekat, jak se události vyvinou. Szpat byl 8. května zatčen v Kladně i s manželkou,[49] Badelt se ani nesnažil skrývat a byl zatčen v Praze 4. června 1945.[50] Vězňové byli dopravováni do Kladna, kde se znovu setkávali při výsleších.

Tam těsně po válce panovaly divoké poměry. Během revolučních dní dorazil do města partyzánský oddíl v čele s kapitánem Františkem Vaňkátem, kromě toho zde vznikly Revoluční gardy a záhy dorazila i sovětská armáda a československé jednotky. Vaňkát a poručík bývalého čs. armádního sboru Josef Boroš byli koncem května pověřeni Komisí pro vnitřní národní bezpečnost, aby vybudovali místní Sbor národní bezpečnosti. Zabrali proto novou budovu Gestapa (kde předtím sídlili českoslovenští vojáci, Revoluční gardy a sovětská armáda a nechovali se zde rozhodně v rukavičkách). K jeho prvním počinům patřilo zřízení vyšetřující komise v čele s Vaňkátovými blízkými přáteli Antonínem Kunou a Josefem Švarcem, které sám povýšil do důstojnických hodností. Komise údajně měla zpočátku přešetřovat pouze „staré“ příslušníky bezpečnostních sborů, brzy se však její působnost – na nátlak civilních úřadů a zemského velitelství SNB – rozšířila i na vyhledávání a vyšetřování kolaborantů, zrádců a Němců.[51] Její členové používali metody, za které by se nemuseli stydět ani gestapáci. Měli na svědomí i popravy Němců, z nichž většina byla podezřelá z členství v SS. Když Josef Holec, vyšetřující kladenské gestapáky, požadoval jednoho z nich po správci věznice četaři Františku Veselém, ukázal mu třikrát barevně přeškrtnutý seznam s tím, že byl zastřelen.[52] Když nakonec Vaňkátovo panování skončilo a věznice byla oficiálně přejímána strážnými SNB, nacházelo se v ní na 150 vězňů, často bez jakýchkoliv dokladů.

Někteří byli v poválečném zmatku zatčeni, ale brzy zase propuštěni. Jaroslav Svoboda byl během revoluce zadržen a rozhodnutím vyšetřovací komise Okresního národního výboru v Kladně v červenci 1945 propuštěn, poté se z Kladna odstěhoval do osidlovaného pohraničí, a teprve když se začaly rozplétat nitky působení Gestapa ve středních Čechách, byl v roce 1947 znovu zatčen a převezen do Kladna.

Velká část bývalých gestapáků hledala útočiště doma. Oskar Felkl[53] se v květnu ukrýval u tchána v Tuchlovicích u Kladna, Walter Forster[54] byl zatčen v Karlových Varech. Josef Urban[55] pobýval v Kladně jen několik měsíců. Na konci roku 1944 působil u protipartyzánské jednotky na Slovensku a později se neúspěšně hájil tím, že byl jen řidič. Po ústupu Němců ze Slovenska přes Brno přijel do Prahy, kde vykonával strážní službu na Jenerálce. Počátkem května byl poslán ke Gestapu do Plzně, kam však nedorazil, protože údajně zůstal v Chrástu u Plzně u jedné bývalé úřednice plzeňského Gestapa. Odtud odešel do Rakovníka, kde se podle svých slov hlásil neznámému československému důstojníkovi. Pak zamířil domů. V květnu 1945 byl v domovských Albrechticích zatčen příslušníky SNB a v srpnu 1945 převezen do Prahy.[56]

Josef Gebert[57] byl v lednu 1945 postřelen na útěku v Polsku, následně ošetřen v ruském lazaretu, v srpnu 1945 byl poslán zpět do ČSR a vzápě-

47 Otto Gehle, nar. 1. 5. 1901 v Hamburku. V listopadu 1940 přišel do Kladna z Havlíčkova Brodu.

48 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/1, Otto Gehle.

49 Tamtéž, sp. zn. 7408/3, Protokol sepsaný dne 23. listopadu 1946 u pobočky státní bezpečnosti v Kladně s Antonínem Szpatem.

50 Tamtéž, sp. zn. 5386/46, Životopis. Činnost a ospravedlnění (Friedrich Badelt), 4. 6. 1946.

51 *ABS*, f. Odbor politického zpravodajství MV (dále jen 2M), sign. 2M10222, Protokol sepsaný dne 27. srpna 1946 na Zemské úřadovně státní bezpečnosti v Čechách, Praha II, Washingtonova ul. č. 7 s panem Františkem Vaňkátem.

52 Tamtéž, Protokol sepsaný dne 16. června 1946 v místnostech Oblastní kriminální úřadovny v Kladně s panem obvodním inspektorem Josefem Holcem.

53 Oskar Felkl, nar. 13. 4. 1913 v Nové Bělé u Poličky. Před válkou československý četník, po okupaci mu byla přiznána říšskoněmecká státní příslušnost a byl přidělen kladenskému Gestapu jako tlumočník. V roce 1941 byl převzat do stavu Gestapa. Oženil se s dcerou českého četníka. K jeho osobě více viz ČERVENKA, Jiří: *Šla s ním až k šibenici* a PLACHÝ, Jiří: „Strážkyně hranic“. *Securitas Imperii*, 2006, č. 13, s. 76–84.

54 Walter Forster, nar. 7. 2. 1909 v Karlových Varech, německé národnosti. Do Kladna přišel v roce 1942 a sloužil tu až do konce války.

55 Josef Urban, nar. 27. 1. 1910 v Albrechticích u Jablonce nad Nisou. Po okupaci se přihlásil k německé národnosti, 1940 Gestapo Praha, řidič, tlumočník, 1943 Kladno, poté Hradec Králové, pak zatčen, půl roku strávil v Terezíně, pak nasazen proti partyzánům na Slovensku.

56 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 439/48, Protokol sepsaný dne 19. června 1945 s Josefem Urbanem.

57 Josef Gebert, nar. 21. 9. 1914 v Běsně u Podbořan, k německé národnosti se přihlásil až po okupaci. Do května 1941 byl zaměstnán

Po válce byli příslušníci kladenského Gestapa vnímáni jako hlavní viníci zkázy Lidic Foto: NA

tí zatčen a uvězněn v Kladně. Georg Pitterman byl pro změnu uvězněn v Plzni na Borech, Heinrich Gottschling[58] byl zajištěn v Táboře a Ferdinand Schulte[59] v Kolíně. Naopak Josef Strosser (Stross)[60] byl zadržen v Kladně a předán do Mladé Boleslavi, kde většinu času působil.

Další doplatili na vyřizování účtů během revoluce. Hanse Homolku[61] a Rudolfa Austa zastřelili partyzáni na útěku (možná se jedná o zemřelé z Řevničova), zastřelen prý byl i Franz Lockel[62] a Hans Quido Skalak[63] zůstal nezvěstný; údajně byl také zabit během revoluce, podle zjištění příslušníků SNB měl být v květnových dnech zadržen v Lounech, polit benzinem a upálen,[64] podle jiných zdrojů však ještě před koncem války narukoval do armády.[65]

Další byli vydáni západními spojenci po válce z okupačních zón v Německu. Kromě Haralda Wiessmanna to platí například o již zmiňovaném Ewaldu Hartgeovi.

Po válce

Po osvobození nastala doba vypořádávání se s okupací. Vznikaly dlouhé seznamy obsahující jména okupantů, kolaborantů a udavačů, na prvních místech byla jména příslušníků Gestapa. Ve vězení v Kladně bylo zadržováno několik z nich a postupně začali přibývat další. Vzhledem k tomu, že tito lidé s příslovečnou německou důkladností ničili kompromitující materiál, začalo shánění konkrétních důkazů proti nim. Ředitelství nově vzniklé Národní bezpečnosti (přejmenované záhy na Sbor národní bezpečnosti) v Kladně proto vydalo výzvy doplněné fotografiemi gestapáků k občanům denním tiskem i místním rozhlasem. Poškození a svědkové se měli dostavit na příslušné stanice Národní bezpečnosti v bývalém obvodě kladenského Gestapa, kde s nimi byly sepsány svědecké protokoly a zaslány do Kladna. Vyšetřování prováděli kriminální revírní inspektor Jan Kohout, kriminální obvodní inspektoři Václav Kaška a Josef Holec, kriminální asistent Bedřich Homola a zapisovatelka Jarmila Hájková. Protokoly byly srovnány chronologicky a očíslovány a podle toho z nich bylo citováno. Je jasné, že ne všichni se ozvali, dále existuje řada případů, na kterých se podílelo více členů Gestapa a postižení si nevybavili konkrétní jména. Vzhledem k množství záznamů nebylo možné všechny postižené osobně konfrontovat, někde se vyšetřovatelé setkávali s rozpory v uváděných jménech. Zadržení gestapáci byli protokolárně vyslechnuti k jednotlivým případům a často se doznávali. Všichni uváděli především případy, v nichž zadrženým údajně pomáhali, popřípadě zabránili jejich zatčení. U některých se hledaly usvědčující údaje těžko, u jiných se obvinění vršila. Například Oskar Felkl, který zpracovával komunistickou problematiku a později konfidenty, měl údajně od nástupu ke Gestapu v červenci 1940 do konce války sám nebo s jinými na svědomí 796 lidí (32 z nich bylo popraveno, zbytek deportován do koncentračních táborů, odkud se jich 69 nevrátilo), 132 dalších bylo po několika týdnech nebo měsících propuštěno z vazby v Kladně a minimálně v 149 případech se měl dopustit fyzického týrání. Walter Forster zatkl sám nebo se svými kolegy 317 lidí, z nichž 26 bylo popraveno, 284 prošlo koncentračními tábory, 17 se nevrátilo a 31 bylo po několika měsících popuštěno. Rudolf Vlček zatkl 119 osob, z nichž 33 zemřelo. Z 15 lidí, které zatýkal Otto Gehle, jich zemřelo 10.

Na budově bývalého Gestapa je dnes umístěna tato pamětní deska Foto: Karel Drvola

Svou vinu umenšovali či přímo popírali a svalovali ji na druhé. Zájem se soustředil především na vysvětlení podílu Gestapa na vypálení Lidic. K tomuto tématu byli vyslýcháni přednostně, další zjištění byla pouze zaznamenávána do poznámkového bloku s tím, že se k nim vyšetřovatelé později vrátí. I příslušníci Gestapa

v Poldině huti v Kladně. Wiesmann si ho vyžádal jako řidiče, v říjnu téhož roku byl povolán do Wehrmachtu. V srpnu 1942 na východní frontě, ústup od Donu k Dněpru, zraněn, po uzdravení u náhradního oddílu v Mostě, v červenci 1944 v Rumunsku a poté v Polsku. Na konci války zběhl a bojoval proti Němcům. Utrpěl zranění, po vyléčení byl předán čs. orgánům.

58 Heinrich Gottschling (29. 9. 1909) byl v březnu 1944 přeložen z Kladna do Tábora.

59 Ferdinand Schulte, nar. 1. 1. 1912 v Einskirchenu. Do Kladna přišel z Benešova s Wiesmannem, v polovině roku 1942 odešel do Kolína.

60 Josef Strosser, nar. 23. 8. 1907 v Doksech, německé národnosti. V roce 1944 byl přeložen z Mladé Boleslavi do Kladna.

61 Hans Homolka, nar. 11. 5. 1909 ve Vídni. Do Kladna přišel v roce 1942 z Německa.

62 Franz Lockel, nar. 15. 12. 1908 v Bärnsdorfu.

63 Hans Quido Skalak, nar. 31. 3. 1903 v Praze, německé národnosti. Jeden z těch, co přišli do Kladna s Wiesmannem z Benešova. Proslul svou krutostí.

64 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/3, Členové býv. gestapa v Kladně – zjištění činnosti, 9. 10. 1946.

65 V únoru 1945 byl prý odvelen do armády, sloužit měl někde u Berlína. *ABS*, f. 52, sign. 52-81-3, Protokol o výpovědi s obviněným Forkelem Alfrédem, 2. 11. 1953.

si dělali krátké poznámky, často na kousky novinového papíru, které pak hlásili u nejbližšího výslechu, a referenti si je zaznamenávali.[66] Často byli také předváláváni k výslechům kolaborantů a konfidentů, ale i kvůli lidem, kteří byli Gestapem postiženi.

Ani během výslechů však zřejmě neprozradili všechno. Marie Felklová po válce uvedla, že její muž dlouho nevěřil, že bude odsouzen k nejvyššímu trestu. Neprozradil prý řadu svých spolupracovníků za slib, že pomohou jeho rodině. Jeden z nich, po válce příslušník SNB, který pomáhal hlídat vězněné gestapáky, mu měl dokonce umožnit domluvu s uvězněnými spolupracovníky Gestapa na tom, jak budou vypovídat.[67] Dokonce mu měl zařídit setkání s manželkou, při níž jí Felkl předal moták se jmény těchto osob.

Většina z nich byla po výsleších v Kladně převezena do Prahy, kde o ně projevily zájem bezpečnostní složky (nejčastěji ZOB II). I další stanice SNB čas od času požadovaly výslechy jednotlivců ke konkrétním kauzám.

Opakovaně v nich zaznívalo jedno jméno – Harald Wiesmann. Problém byl v tom, že zmizel a jako by se po něm slehla zem. Již v červnu 1945 byl kladenskou bezpečností vyslán Jindřich Mužík se dvěma řidiči a dvěma ozbrojenými příslušníky SNB, aby po něm pátrali v Rakousku.[68] Jeho jméno se ocitlo na seznamu mezinárodně hledaných zločinců. V případu se angažoval i člen komise Spojených národů pro vyšetřování válečných zločinů generál Bohuslav Ečer. Nakonec se ho podařilo chytit u příbuzných v americké zóně Německa.[69] Nebyl jediný z vedoucích nacistických bezpečnostních složek, koho Američané vydali do Československa; na území bývalého protektorátu se ze západní zóny Německa vrátili například vedoucí úřadovny SD v Praze Walter Jacobi, vedoucí brněnského Gestapa Max Rausch, předválečný poslanec a za okupace vládní prezident v Ústí nad Labem Hans Krebs, velitel věznice Gestapa v Malé pevnosti v Terezíně Heinrich Jöckel, ředitel věznice Gestapa na Pankráci Paul Soppa, bývalý gestapák z Prahy a poté osobní strážce Velkého jeruzalémského muftího (podporoval fašistické režimy, za války v exilu v Německu, pomáhal organizovat nábor muslimských dobrovolníků do SS) Heinz Karl Hermann Keller a další. Thomas Thomsen byl předán v polovině prosince 1946 z britského okupačního pásma, podobně jako pardubický tyran Bedřich Hentschel, Max Rostock byl zatčen ve Francii atd.

Oskar Felkl, jeden z nejbrutálnějších příslušníků kladenského Gestapa, v některých případech na popud své manželky pomáhal českým lidem Foto: SOA Praha

Někteří se však již trestu nedočkali. Jeden z nejkrutějších kladenských gestapáků Willibald Bürger zemřel 9. srpna 1945 v kladenské nemocnici na skvrnitý tyfus, Franz Brüxel podlehl v květnu 1946 v internačním středisku TBC. Ve vazbě zemřel i domovník Josef Watzke. Smrt byla rychlejší než trest i v případě některých Čechů považovaných za čelné kolaboranty, jako například plukovník četnictva Josef Vít, spolupracovník Gestapa a SD policejní inspektor František Jaroš a další. Množství úmrtí v Kladně bylo dokonce označeno za podezřelé.[70]

V Kladně byl velký zájem o potrestání provinilců, kteří se stali symbolem teroru za okupace. Již v srpnu 1945 okresní národní výbor hlásil, že pro mimořádný lidový soud mají připraveno 35 vyšetřených případů udavačů české národnosti, 7 německé a 1 maďarské, 32 ostatních deliktů spáchaných Čechy a dalších 9 spáchaných Němci, 7 případů vedoucích a organizátorů Vlajky a 51 případů významných Němců (včetně 16 příslušníků Gestapa).[71]

Město usilovalo o zřízení senátu Lidového soudu. Již v říjnu do Prahy psali z okresního národního výboru, že mají připravenu velkou zasedací síň v Okresním domě a případné rozsudky smrti bude možné vykonat v uzavřeném dvoře bývalé budovy Gestapa (kde už v té době, jak víme, sídlil SNB).[72] Zdá se, že o zřízení MLS

66 Tamtéž, Vitner Josef, retr. dekret – šetření, 10. 10. 1946.

67 PLACHÝ, Jiří: *„Strážkyně hranic“*, s. 80.

68 *NA*, f. Německý zdravotní úřad v Praze (Deutsches Gesundheitsamt) 1934–1945 (316), sign. 316-173-49, Sbor národní bezpečnosti v Kladně – stíhání šéfa kladenského Gestapa, 13. 6. 1945.

69 K tomu více viz CÍSAŘ, Alois – HOLUB, Ota: *Příběhy věrnosti a cti*. Praha, Naše vojsko 1987, s. 76–78.

70 *ABS*, f. 2M, sign. 2M10222, Protokol sepsaný dne 18. června 1946 v místnostech Oblastní kriminální úřadovny s panem JUDr. Františkem Uhlířem.

71 *Státní okresní archiv Kladno*, Presidiální spisy Kladno, Pres. 349/1945 sign. L/33 (Lidový soud v Kladně), Hlášení pro lidový soud z Kladna, 27. 8. 1945.

v Kladně měl zájem samotný ministr vnitra Václav Nosek, který měl k městu osobní vztah (narodil se ve Velké Dobré u Kladna a před válkou tu aktivně působil jako exponent KSČ).[73]

Na konci roku 1945 bylo na Wiesmanna podáno trestní oznámení. Muselo mu být jasné, že ho čeká tvrdý trest, a několikrát se prý pokusil o sebevraždu.[74]

Proces

Zpočátku se uvažovalo o tom, že se uskuteční několik procesů – zvlášť měli být vyděleni hlavní viník Harald Wiesmann[75] a jeho zástupce Thomas Thomsen.[76] Nakonec bylo všech šestnáct bývalých gestapáků souzeno společně.

Proces provázel velký zájem sdělovacích prostředků. Kladenské Gestapo, a především Wiesmann, se stalo symbolickým viníkem zkázy Lidic a jako takové mělo být tvrdě potrestáno.[77] Psalo se o „krvavém lidickém vrahovi" a „smečce jeho vrahů", „vrahu lidických mužů", „mučiteli lidických žen", „strůjci strašného osudu lidických dětí" a „stvůře". Tlačilo se na nejtvrdší rozsudky. *Kladenská svoboda* psala, že *všichni čekají tvrdý a spravedlivý trest* a šestnáct životů za 176 zmařených v Lidicích je málo. Současně však neváhala využít proces k propagaci komunistického odboje.[78]

Hlavní přelíčení bylo zahájeno dne 27. března 1947 v Praze na Pankráci v půl desáté dopoledne. V čele soudu stanul přednosta MLS JUDr. Vladimír Kozák (jako náhradník předsedy byl připraven JUDr. Jaroslav Novák), veřejný žalobce byl JUDr. Václav Kotýnek, jeho náměstek JUDr. J. Kafka, soudci z lidu František Červinka, Václav Koubek, Antonín Balvín, Josef Šícha (náhradní soudci z lidu Josef Fafl, Jaroslav Špaček) a tlumočník František Čmolík. Obhájci, jimž nebylo co závidět, byli ex offo určeni pro každého zvlášť prostřednictvím výboru advokátní komory v Praze.[79] Předpokládalo se, že hlavní líčení bude trvat zhruba dvanáct dní, ale nakonec se protáhlo na více než dvojnásobek.

Šlo o veřejné přelíčení a národ měl vidět, že vrahové z Lidic budou potrestáni. Přeživší lidické ženy měly rezervovaná místa. Jako první přišel na řadu Harald Wiesmann a výslech se točil především kolem vypálené středočeské vsi. Byl konfrontován s ostatními obviněnými, kteří byli před soud předváláni po něm, nakonec vystoupili svědkové. Proces probíhal v bouřlivé atmosféře. Ze soudní síně do vězení byl odveden vrchní strážmistr Vojtěch Babůrek z Buštěhradu, když se při konfrontaci ukázalo, že s Gestapem ochotně spolupracoval. Promítnut byl film o zničení Lidic, který na pokyn Němců natočil Miroslav Wagner.

Rozsudek, který měl 79 stran, byl vynesen téměř po měsíci, 24. dubna 1947. Šestnáct mužů na lavici obžalovaných si vyslechlo trest za zločin vraždy prosté § 134, 135, 137, veřejného násilí vydíráním § 98, zločinu veřejného násilí nebezpečným vyhrožováním § 99, těžkého poškození na těle § 152 a 155 tr. z., veřejného násilí násilným vpadnutím do cizího nemovitého statku § 83, krádeže § 171 až 180; čímž měli spáchat zločiny proti státu podle § 2 a 3 odst. 1 retr. z., zločiny proti osobám podle § 5 odst. 1 písm. a, § 5 odst. 2 písm. a, § 7 odst. 1, 2, 3 retr. z., proti majetku § 8 odst. 2a, zločiny proti majetku podle § 9 retr. z., Svoboda navíc ještě podle § 11 udavačství. Šest osob bylo odsouzeno k trestu smrti – vedle Haralda Wiesmanna ještě Thomas Thomsen, Oskar Felkl, Walter Forster, Otto Gehle a Rudolf Vlček; Alfred Forkel a Heinrich Faber měli strávit za mřížemi 30 let, Hans Guttweniger[80] a Josef Richter 13 let, Jaroslav Svoboda 10, Peter Porst byl odsouzen k 6 letům odnětí svobody, Anton Szpat a Heinrich Lockert k 5 a Ewald Hartge zde měl strávit 4 roky. Josefu Gebertovi za užití § 16 odst. 2 nebyl vyměřen trest, soud nedohledal žádné důkazy o tom, že by se podílel na zločinech proti čs. občanům, na konci války se navíc zapojil do boje proti německé armádě. Část trestu si měli odsouzení odpykat v pracovních oddílech. Většinu rozsudků soudci schválili jednomyslně. Soud zároveň nedoporučil přijmout žádosti o milost,[81] které opakovaně přicházely od příbuzných. Wiesmannova matka žádala prezidenta Beneše o milost, nebo alespoň o čestnou vojenskou smrt.

Tresty smrti byly vykonány v den vynesení rozsudku a všech šest mužů odsouzených k nejvyššímu trestu bylo popraveno mezi 16.20 a 17.51 hod.

72 Tamtéž, Zřízení senátu Lidového soudu v Kladně, 1. 10. 1945.

73 Tamtéž, Informace presidia MLS v Praze Okresnímu národnímu výboru v Kladně, 25. 9. 1945.

74 Harald Wiesmann, původce lidické tragedie, před soudem. *Svoboda. Krajský orgán Komunistické strany Československa na Kladensku*, 28. 3. 1947, s. 2.

75 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/1, Návrh na zahájení trestního řízení, 8. 1. 1947.

76 Tamtéž, Návrh na zahájení trestního řízení, 13. 3. 1947.

77 *Harald Wiesmann, původce lidické tragedie, před soudem*, s. 2.

78 Nacistický přízrak nad naším krajem ve znamení zbabělosti. Výpovědi kladenských gestapáků potvrzují ilegální práci komunistů před rokem 1941. *Svoboda. Krajský orgán Komunistické strany Československa na Kladensku*, 4. 4. 1947, s. 4.

79 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/1, Hlavní líčení dne 27. března 1947 o 9 hod. dopolední.

80 Hans Guttweniger, nar. 31. 10. 1909 v Naturns v Itálii. Ke kladenskému Gestapu nastoupil jako vězeňský dozorce v únoru 1941, působil tu do konce války.

81 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 7408/3, Rozsudek jménem republiky, 24. 4. 1947.

Proces s kladenskými gestapáky nebyl ojedinělý; v té době vyvolal na Kladensku velký zájem také proces s Karlem Procházkou, bývalým komunistickým poslancem a za války parašutistou, který po vysazení v protektorátu přešel do služeb Gestapa, jenž od soudu odešel s trestem 20 let odnětí svobody.[82] V případě soudů s gestapáky však nešlo o doménu Československa. V americké zóně souběžně probíhal velký proces s dozorci z Mauthausenu.[83]

Tvrdého trestu se dočkali také mnozí konfidenti kladenského Gestapa. Marie Macourková a Mario Mareš byli odsouzeni k trestu smrti a popraveni, Jiří Antonín Stýblo byl v roce 1947 mimořádným lidovým soudem pro nedostatek důkazů osvobozen, v roce 1967 byl však i za pomoci svědectví Marie Felklové (a motáku, který jí předal manžel před popravou) odsouzen k trestu odnětí svobody na sedm let[84] atd.

A jak dopadli odsouzení v procesu s Wiesmannem? Peter Porst zemřel 3. ledna 1949 ve vězeňské nemocnici. Ostatní většinou nastoupili do pracovních oddílů. Zpočátku zůstali převážně na Kladensku, kde pomáhali při těžbě uhlí – Heinrich Lockert na Dole Fierlinger ve Vinařicích, Josef Richter a Jaroslav Svoboda na Dole Generál Svoboda (Svoboda odtud v září 1947 uprchl, byl ale chycen a vrácen), Alfred Forkel byl nasazen ve Škodových závodech v Plzni a v roce 1950 přemístěn do Ostrova u Karlových Varů, kde se setkal s Heinrichem Faberem. Mnozí bývalí příslušníci německých bezpečnostních složek se sešli při těžbě uranu – již zmiňovaný Heinz Karl Hermann Keller,[85] bývalý československý četník a poté příslušník německé kriminální policie v Jihlavě a v Praze František Mezník, Fritz Hentschel a Adolf Jadrný z kolínského Gestapa, Otto Farka z úřadovny v Českých Budějovicích, Friedrich Fischer z Gestapa v Těšíně atd. Bývalý příslušník pražské úřadovny Jan Morawetz dokonce působil mezi spoluvězni jako tajný spolupracovník československé bezpečnosti pod krycím jménem „Albeřský".

V roce 1953 Státní bezpečnost zahájila akci s názvem „Rekonstrukce" s cílem rekonstruovat bývalé sítě Gestapa,[86] především na základě výslechů bývalých gestapáků (zaměřovala se výhradně na „pravicový odboj"). Jedním z nich byl Alfred Forkel.

Většina příslušníků kladenského Gestapa byla v první polovině 50. let amnestována a odsunuta. Heinrich Lockert již v roce 1950 (do SRN), v roce 1955 Josef Richter, Heinrich Faber a Hans Guttweniger (všichni do SRN) a Alfred Forkel do NDR. Jaroslav Svoboda byl ve stejném roce podmínečně propuštěn.

Nejhůř z těch, kteří působili v Kladně (a nebyli potrestáni na hrdle) zřejmě dopadl Josef Urban, jenž byl v listopadu 1948 odsouzen Mimořádným lidovým soudem v Praze a v prosinci 1949 Mimořádným lidovým soudem v Banské Bystrici celkem k 30 letům odnětí svobody. V roce 1955 mu byl trest snížen amnestií na 25 let, ještě v roce 1967 seděl ve věznici ve Valdicích a jeho opakované žádosti o propuštění byly zamítány.[87]

Gestapo si obecně během války získalo neblahou pověst, a není proto divu, že se po jejím konci stalo symbolem okupačního teroru a pronásledování českých lidí. Kladenská služebna, a především její vedoucí Harald Wiesmann, navíc získala punc viníka za tragédii v Lidicích. Po válce se většina zadržených, byť přiznávali částečnou vinu, hájila tím, že pouze plnili úkoly, při popisu toho, co by jim mohlo přitížit, náhle ztráceli paměť, a naopak detailně líčili sebemenší případy, kdy zadrženým dopřáli nějakou úlevu. Proces s šestnácti kladenskými příslušníky Gestapa se stal jedním ze symbolů vyrovnávání se s okupační minulostí. Nesmíme však zapomínat, že většina jeho zaměstnanců nebyla po válce dopadena a zaslouženému trestu unikla.

Josef Urban strávil z příslušníků kladenského Gestapa po válce nejvíce let ve vězení
Foto: SOA Praha

82 Dvacet let žaláře za zbabělost, ze které vyrostla zrada. *Svoboda. Krajský orgán Komunistické strany Československa na Kladensku*, 18. 4. 1947, s. 4

83 Více viz JARDIM, Tomasz: *Mauthausenský proces. Americká vojenská justice v Německu*. Academia, Praha 2015.

84 PLACHÝ, Jiří: *„Strážkyně hranic"*, s. 83.

85 *ABS*, f. 52, sign. 52-81-3, Protokol o výpovědi Heinz Karl Hermann Keller, 24. 5. 1954.

86 Tamtéž, Zápis z pracovní porady na KS StB Praha, 16. 6. 1953.

87 *SOA Praha*, f. MLS Praha, sp. zn. 439/48.